

Obsah praktické přílohy navazuje na některé články rubriky „Otevíral jim oči“ a na rubriku „Inspirace z pedagogiky“. Je doplněn texty a pomůckami, které najdete na www.cestykatecheze.cz. V textu přílohy je odkaz na ně označen tradiční ikonou.

PRVNÍ ČÁST přílohy (části A–D) přináší podněty a pomůcky k přípravě biřmovanců a doplňuje nabídku č. 1/2012. Aktiviny tohoto čísla jsou převážně zaměřeny na uvědomování si jádra naší víry, tj. na vtělení, život, smrt a vzkříšení Ježíše Krista, v jehož díle pokračuje církev pod vedením Ducha svatého a na němž má mít každý pokřtěný a biřmovaný člověk účast. Při výběru příspěvků jsme se inspirovali formulací dlouhodobých a dílčích cílů k přípravě na biřmování podle příspěvku doc. Rudolfa Smahela (z CMTF UP v Olomouci), jehož podstatná část je uveřejněna v příručce Příprava na biřmování, vydané Pastoračním střediskem v Praze roku 2000.

Dlouhodobě jde o prohlubování duchovního života, ke kterému je nutné sebezpřijetí na základě vědomí, že jsem přijat Bohem, jenž mne činí spravedlivým, tj. schopným naslouchat a konat jeho vůli poznanou v Božím slově. K tomu člověk potřebuje duchovní doprovod, aby mohl ve víře růst a učit se nahlížet skutečnost očima víry s výhledem na konečné oslavení a věčný život.

Jako dílčí cíle přípravy na biřmování jsou uvedeny:

- výchova k modlitbě vlastními slovy; porozumění liturgickým modlitbám (viz příspěvek E);
- výchova k životu v církvi a s církví; přiměřené úkoly; vzory (příspěvek A);
- objevit Písmo svaté jako zdroj výpovědí o Bohu a o člověku (příspěvky A, B, D);
- vypořádat se s nevěrou svého okolí, společně se podílet na evangelizaci (příspěvky C, D);
- porozumět lépe sám sobě ve světle křesťanské antropologie;
- formace svědomí na základě vnímání projevů Boží lásky a domýšlení důsledků svého jednání;
- porozumění druhým, podpora altruismu; schopnost hovořit s druhými o zkušenosti víry (příspěvky C, D);
- angažovat se pro důstojnost člověka, mír a sociální spravedlnost.

DRUHÁ ČÁST praktické přílohy navazuje na rubriku „Inspirace z pedagogiky“ a přináší ukázky užití metod RWCT ve výuce náboženství dětí 1. a 2. stupně základní školy. Podrobněji viz s. 8–11.

Obsah přílohy:

- A** O významu biřmování v životě křesťana
- B–D** Tajemství Ježíše Krista a jádro křesťanské víry
- E** Mazání křížem ve svátostech
- F** Pavel Lazárek: Ukázky užití aktivizačních metod při výuce náboženství v základní škole

V závěru praktické přílohy je uveden seznam všech pomůcek k tématu tohoto čísla, které jsou umístěny na www.cestykatecheze.cz. V textu je na tyto stránky odkazováno také zkratkou www.

A O VÝZNAMU BIŘMOVÁNÍ V ŽIVOTĚ KŘEŠŤANA

Námět pro katechetické setkání s lidmi, kteří uvažují o přijetí svátosti biřmování, ale nejsou ještě rozhodnutí

Člověk naší doby je zahlcen celou řadou nabídek, a to i v duchovním životě. Proto se nelze divit, že je zvyklý vybírat si mezi nimi. Otázkou je, podle jakých kritérií si volí: snadnost (nenáročnost)? zábavnost? zisk? srozumitelnost? smysluplnost?

Přijmeme tuto skutečnost a připravme pro lidi, kteří nejsou rozhodnutí, zda mají do přípravy „investovat“ svůj čas a síly, katechetické setkání, které jim nabídne „látku“ k přemýšlení a vytvoří pro ně prostor. Metodika obsahuje celkem tři aktivity, které na sebe navazují. Zabývá se nejprve působením Ducha svatého v jednotlivých etapách Ježíšova života (zrození, růstu a zrání Ježíšova poslání), poté posláním církve a na něj navazujícím naplňováním životního poslání křesťana. Textové přílohy použité v aktivitách najdete ke stažení na www.w.složce1202-PP-A.

Příprava: Krátce vysvětlíte možnost přijmout svátost biřmování (při ohláškách, ve farním zpravodaji apod.) a pozvěte zájemce na asi devadesátiminutové až dvouhodinové setkání na faře. Zajistěte si pomocníky pro podání malého občerstvení a přípravu sálu či učebny.

Úvod: Předpokládejme, že většina účastníků setkání chce být spíše informována a nejsou připraveni na vzájemné sdílení, dokonce by jim mohlo být nepřijemné. Přesto je vhodné začít zkušenostmi z praxe na téma, co může člověku dát nejprve sama příprava ke svátosti biřmování. Doporučujeme proto pozvat si dva až tři lidi různých generací, kteří se v nedávné době účastnili přípravy a přijali svátost biřmování, aby pohovořili o své motivaci, o zkušenosti, kterou jim příprava dala, o tom, jak prožívali vlastní slavnost s udělováním svátosti, i o tom, jak to změnilo jejich prožívání vztahu k Bohu a k církvi. Účastníci setkání pak mohou dostat prostor k otázkám nebo jiným podnětům.

Vlastní téma setkání: Při setkání budeme hovořit o Duchu svatém, neboť On je hlavním činitelem každého slavení svátosti a duchovního života člověka. On asistuje celému našemu životu, zejména nám pomáhá navázat a rozvíjet vztah k Bohu. Duch svatý v nás působí zrození, růst i zrání života s Bohem. Je nám stále darován, a to zejména ve svátostech. Ne proto, že by nám jej Bůh dával nedostatečně a neúčinně, ale abychom ve svém životě vnímali blahodárnou přítomnost Otce, který nám dal poznat svoji lásku ve svém Synu a vytváří z nás společenství ve svém Duchu.

Abychom si to dokázali představit, použijeme metodu analogie. Nejprve budeme zkoumat působení Ducha svatého v životě Ježíšově a v životě církve.

Nyní je třeba účastníky katecheze aktivně zapojit – to předpokládá „vizualizaci“ tématu, neboť se účinněji přemýšlí, má-li člověk před sebou nějaký materiál, který přitahuje jeho pozornost. Samostatná práce katechizovaných také umožňuje, aby uplatnili svůj způsob uvažování.

Aktivita č. 1: Duch svatý v Ježíšově životě

Každý účastník dostane životní příběh Ježíše Krista napsaný z pohledu přítomnosti a činnosti Ducha svatého v něm. Příběh je sestaven z výroků evangelia a dalších spisů Nového zákona (viz příloha 1). Katecheta si připraví kopii pro každého účastníka, rozstříhá ji na jednotlivé úryvky a rozdává je zamíchané. Úkolem každého účastníka je poskládat z těchto úryvků Ježíšův příběh chronologicky. Účastníci mohou pracovat i ve dvojicích.

- Po dokončení samostatné práce příběh společně přepravíte vlastními slovy (to vyžaduje zamýšlení se nad obsahem každého úryvku).
- V dalším kroku rozdělíte příběh na etapu zrození, růstu a zrání.
- Po dokončení této analýzy zkuste společně ve třech větech vyjádřit působení Ducha svatého v Ježíšově životě (každá věta shrne jednu z etap).
- Složený příběh nechte ležet na stole.

Aktivita č. 2: Duch svatý v životě církve

Duch svatý působí od počátku v církvi. První etapu – zrození církve – komentují církevní otcové, kteří viděli ve vodě a krvi, jež prýštily z boku Ukřižovaného, velikonoční svátosti křtu a eucharistie, ze kterých se rodí církve:

- Z boku Kristova, když zemřel na kříži, vzešlo obdivuhodné tajemství celé církve (SC 5).
- On, druhý Adam, snul s hlavou skloněnou na kříži, aby mu byla ve spaní z boku vytvořena snoubenka (sv. Augustin).

Druhá etapa – růst – začíná sesláním Ducha o letnicích. Hned po něm církev zahajuje své misijní poslání.

Třetí etapa – zrání – je etapou budování církve v Duchu kolem Božího slova a eucharistie.

Rozdejte účastníkům katecheze přílohu č. 2, na které jsou shromážděny výroky ze Skutků apoštolů a z některých listů. Tyto texty svědčí o působení Ducha svatého v církvi. Úkolem přítomných je přečíst si tyto výroky a označit dva až tři, které je z nějakého důvodu oslovily. Pokud je to možné, sdělte si tyto výroky i inspiraci, kterou v nich účastníci katecheze vidí. Účelem této aktivity je uvědomit si rozmanitost působení Ducha svatého v církvi, která se nás týká i dnes.

Aktivita č. 3: Cesta k vlastnímu rozhodnutí

Člověk, který byl s Bohem spojen ve křtu, prožívá svůj život nejen v přirozené rovině, ale ve vztahu k Bohu. Zde je na místě alespoň stručně si připomenout dar křtu a jeho účinky. Optimální je, když se kandidáti biřmování již setkali s katechezí o křtu, např. v postní době v rámci přípravy na obnovu křestních slibů o velikonoční vigílii (viz také www, článek „Příprava na obnovu křestních slibů o Velikonocích“, publikovaný 10. 3. 2012, ve kterém jsou shrnuty všechny katechetické materiály přístupné v rubrice Ke stažení na těchto stránkách).

Ve křtu jsme byli zrozeni pro Boha, biřmování je určeno k rozvíjení a posílení tohoto života. K růstu vztahu k Bohu a k růstu církve je nám darována eucharistie. Tyto tři svátosti jsou nazývány svátostmi počátku křesťanského života (iniciačními). Růst ve víře podporujeme také Božím slovem, získáváním zkušeností díky skutkům lásky, setkávání s bratřími a sestrami ve víře apod. Růst má směřovat ke zralosti víry. Ověřte si, co si účastníci katecheze představují pod pojmem „zralost víry“.

Při přiblížení obsahu tohoto pojmu vycházíme z přesvědčení, že Bůh má pro život každého z nás svůj plán a my se ho snažíme objevit a přijmout za svůj. K tomu patří:

- pokračování v procesu lidského zrání;
- poznávání a přijímání osobního povolání;
- začleňování se do církve i přes chyby jejích členů;
- rozpoznávání vlastního povolání v církvi a zaujímání svého místa v naplňování jejího poslání.

(Více viz ALBERICH, DŘÍMAL. *Katechetika*. Praha : Portál, 2008, s. 98–99.)

Ke zrání víry je třeba pomoci Ducha svatého. Vždyť my sami ani nevíme, zač se máme modlit (srov. výrok apoštola Pavla v Ř 8,26). V úvodu jsme zmínili, že Bůh dary Ducha svatého nešetří, naopak jeho Duch je na nás stále vyléván. O tom, jak konkrétně ve svátostech, pojednává zejména článek J. Šlégra (Teologie svátosti biřmování na s. 9–11).

Každý z účastníků katecheze nyní stojí před nabídkou, na kterou je vhodné odpovědět (ne hned, každý má právo mít čas na rozmyšlenou). K jejich rozhodnutí můžeme nabídnout podněty ze zmíněného článku či od jiných autorů. Tyto podněty jsou zpracovány v příloze 3. K. je natiskne na papír, rozstříhá a nabídne účastníkům. Ti si mohou podněty, které je osloví, odnést domů nebo opsat.

Použitá literatura: GIGLIONI, P. *Svátosti Krista a církve*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1996.

Obrazy k metodice uvedené v části B jsou umístěny na www ve složce 1202-PP-B.

B OBJEVOVÁNÍ TAJEMSTVÍ JEŽIŠE KRISTA

Smyslem této aktivity je objevování jádra naší víry – velikonočního tajemství Ježíše Krista. Nejde o studium ikonografických prvků. Aktivita může být využita na začátku katecheze jako uvedení do tématu „Ježíš – náš Spasitel“, nebo i ve výuce náboženství starších žáků. Velikonoční tajemství je různým symbolickým způsobem zobrazeno na všech třech ukázkách publikovaných na zadní obálce časopisu. Pohled na něj skrze jejich symboliku může pomoci hlouběji porozumět tomuto ústřednímu tajemství naší víry.

Postup při porovnávání zobrazení:

- Vytiskněte si jednotlivá zobrazení nebo je postupně promítejte. Úkolem účastníků je pojmenovat co nejvíce prvků, které vidí, a zapsat si je na papír ke každému zobrazení zvlášť. Lze pracovat ve dvojicích.
- Pomocí níže uvedeného komentáře k jednotlivým zobrazením vysvětlíte prvky, kterým účastníci nerozumějí.
- Poté si každý nakreslí schéma (Vennův diagram) a nalezené prvky do něj rozepíše tak, aby bylo zřejmé, které jsou společné všem zobrazením, které dvěma z nich atd. (viz s. 27 v časopise).
- Prohlédněte si společně oblast A v diagramu. Měla by se tam objevit slova: Ježíš, kříž, vzkříšení. Vysvětlíte všem účastníkům, jak jsou tato klíčová slova přítomna v jednotlivých zobrazeních.
- Dále se věnujte prohloubení tématu „Ježíš – náš Spasitel“ a jeho souvislosti s životem katechizovaných. Ti mohou formulovat své otázky, klást je ostatním a vzájemně si na ně odpovídat. K diskusi usměřňuje.

Popis jednotlivých zobrazení:

Na obr. č. 1 je zobrazen ústřední výjev figurálního náhrobku z Vatikánských muzeí, který pochází z pol. 4. stol. Jedná se o **Věnc vítězství**. Pro „četbu“ tohoto zobrazení je důležité rozpoznat Kristův monogram (chrismon) s řeckými písmeny X (chí) a P (ró), jež znamenají Christos (tj. Kristus). Na sarkofázích nahrazuje zmrtvýchvstalého Krista. Holubice na břevnech kříže symbolicky zobrazují duše křesťanů toužících po věčném životě s Kristem vítězícím nad smrtí.

Obr. č. 2 ukazuje část stropní mozaiky z krypty pod kněžištěm opatského kostela kláštera na Monte Casinu. Jedná se o strop kaple sv. Benedikta a jeho sestry sv. Scholastiky. Zobrazení Krista úzce souvisí s vírou ve vzkříšení těch, kdo zůstali Kristu věrni.

Autorem obr. č. 3 je původem řecký malíř, známý pod uměleckým jménem El Greco. Tento obraz namaloval kolem roku 1600 ve Španělsku jako **žehnajícího Spasitele světa**. Umělec napodobil přístup ikonopisců, z jejichž postav vychází vnitřní světlo Ducha svatého.

C JEŽÍŠ V PROMĚNÁCH STALETÍ

Metodika k úvodní aktivitě katecheze o vlivu vtělení, smrti a vzkříšení Ježíše Krista na život křesťana v současné době. Úvodní aktivita může účastníkům katecheze nabídnout pohled na osobu Ježíše Krista očima našich předků. Srovnáním jejich a vlastního přístupu si účastníci katecheze mají uvědomit, zda vůbec či jakým způsobem a do jaké míry ovlivňuje křesťanská víra jejich vlastní přístup k životu a k řešení situací, které jim život přináší.

V níže popsané aktivitě je použita jedna z metod systému „kritického myšlení“, a to srovnávací tabulka.

Níže uvedené pohledy na osobu Ježíše Krista vycházejí z publikace prof. J. Pelikana. Jednotlivé texty byly vybrány s ohledem na dobu, ke které se vztahují, a také na jejich srozumitelnost. Vybrané texty jsou uvedeny v příloze č. 1 – jedná se o zpracovaný výťah z níže uvedených kapitol):

- Kosmický Kristus (s. 93–108)
- Ježíš ukřižovaný (s. 138–152)
- Ježíš – univerzální člověk (s. 196–209)
- Ježíš – člověk patřící světu (s. 289–299)

Postup:

Příprava: K. nakopíruje texty podle počtu účastníků katecheze tak, aby každý měl jeden. Přitom počet textů jednoho druhu by měl být pokud možno stejný. Dále je třeba nakopírovat prázdnou tabulku pro konečné shrnutí textu, a to v počtu 4× méně, než je celkový počet účastníků. Ve stejném počtu je třeba nakopírovat vyplněnou tabulku – jen vnitřní pole. Je třeba rozstříhat tuto tabulku na jednotlivá pole.

1. Úvod do tématu: Profesor Pelikan nabízí různé obrazy Ježíše Krista, jak byla jeho osobnost vnímána v jednotlivých epochách dějin lidstva. Jednota a rozmanitost těchto obrazů ukazuje, že se v osobě Ježíšově skrývá víc, než o čem uvažuje filosofie či christologie. V církvi, ale i daleko za jejími hranicemi je Ježíšova osoba a zvěst „krásou tak starou, tak novou“ – uvádí autor slovy sv. Augustina. Cílem dále navržené aktivity je nechat se obohatit pohledy našich předků, abychom se mohli zamyslet nad svým vlastním přístupem.
2. Četba jednotlivých pojednání: Účastníci jsou rozděleni do čtyř skupin o stejném počtu členů. Každá skupina dostane jeden z textů nakopírovaný tolikrát, kolik je členů ve skupině. Společně si je pročtou a zpracují tak, aby každý člen této skupiny byl schopen obsah textu vysvětlit těm, kteří jej nečetli.

3. Účastníci vytvoří nové skupiny po čtyřech členech tak, aby v jedné skupině měl každý jiný text. Vzájemně si vysvětlí obsah „svého“ textu.
4. Poté dostane každá skupina papír s rastrovanou tabulkou a lístky s jednotlivými poli tabulky. Úkolem skupiny je tabulku správně složit (viz protější strana: Srovnávací tabulka).
5. Zkontrolujte správnou skladbu tabulky společně.
6. Nyní by se měl každý sám za sebe zamyslet nad tím, v čem ovlivňuje víra v Ježíše Krista jeho způsob života a řešení situací, které přináší, a také jeho vztah ke světu kolem nás. Je-li to možné, sdělte si alespoň některé zkušenosti (je ovšem třeba nechat účastníkům svobodu).

Očekávaný přínos této aktivity:

Účastníci musejí číst s porozuměním textu. Vyložením textu ostatním si znovu musejí uvědomit, co četli, co je v textu důležité, čemu neporozuměli.

Prezentací obsahu textu v nové skupině se musí účastník spolehnout na sebe, nikdo mu nemůže pomoci, protože ostatní text neznají. Každý přítomný se tak uplatní.

Skládáním tabulky jsou účastníci konfrontováni s tím, zda v textu objevili opravdu důležité informace. Zároveň si mohou uvědomit „stejnost“ a „rozmanitost“ náhledů na Ježíše Krista v průběhu staletí.

Cílem aktivity není „naučit“ se historické pohledy na Ježíše. Proto nevadí, že jsou řádky tabulky různě vysoké, což účastníkům katecheze ulehčuje její složení.

Důležité je srovnání obsahu řádků, uvědomění si rozmanitosti pohledů na Ježíše Krista. Účastníky by to mohlo vést k větší toleranci a respektu k různým spiritualitám, jež mají místo i v současné církvi.

Jednotlivé texty k práci a srovnávací tabulka jsou umístěny v elektronické podobě na www.cestykatecheze.cz v rubrice Ke stažení, a to ve složce 1202-PP-C pod názvem „Ježíš v proměnách staletí – textové pomůcky“.

Použitá literatura ke zpracování textů: PELIKAN, J. *Ježíš v proměnách staletí*. Kostelní Vydří : KNA, 2008.

SROVNÁVACÍ TABULKA

Otázky / titul	Kosmický Kristus	Ukřižovaný Kristus	Univerzální člověk	Člověk, který patří světu
V jakém časovém období byl titul zvláště aktuální?	Antika, 4. a 5. století	Sředověk, zejm. 10. a 11. stol.	Renesance, 14.–16. stol.	Novověk, zejm. 19. a 20. stol.
Jaká klíčová slova se k němu vztahují?	Logos, Rozum, Smysl	Kříž jako znamení utrpení a vítězství; mravní řád, milosrdenství, spravedlnost, zadostiučinění	Člověk Moudrost Světlo Nový život Znovuzrození Sebezpoznaní	Uzdravovatel Světlo národů
Která událost z Ježíšova života je pro tento titul klíčová?	Vtělení a poslední soud	Ježíšova smrt na kříži a zmrtvýchvstání	Ježíšovo učení a příklad jeho života	celý Ježíšův život
Ze kterých biblických textů titul vychází?	Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi (J 1,1)	Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný. (J 3,16)	Např.: „Amen, amen, pravím tobě, nenarodí-li se kdo znovu, nemůže spatřit království Boží.“ (J 3,3)	Např.: „...budete mi svědky v Jeruzalémě a v celém Judsku, Samařsku a až na sám konec země.“ (Sk 1,8)
Jak byl Ježíš v tomto pojetí zobrazován?	Sedící na trůnu, kosmos pod nohama, v jedné ruce svitek nebo knihu a druhou žehnající gesto, které zároveň vyjadřuje vládu nad světem.	Ukřižovaný, pod křížem bývá lebka Adamova.	Bylo zdůrazněno jeho lidství (důraz na realistickou podobu) produhovněle jeho božstvím.	Jako zachránce, uzdravovatel, s domorodými rysy a reáliemi.
Jaký význam mělo toto nahlížení na Ježíše pro myšlení o světě? (Uved'te příklady)	Vedlo k víře, že ve vesmíru není nic, co by bylo vyňato z lásky, která skrze Ježíše Krista přišla na zem.	Soustředění na boj proti zlu; téma spravedlnosti a zadostiučinění za spáchané zlo.	Úsilí o „normální“ křesťanský život podle vzoru Krista; promýšlení uspořádání vztahů mezi státem a církví... Návrat k pramenům prvotní církve.	Hlásání slova musí být doprovázeno konkrétními činy (léčení nemocných a trvalá péče o ně; vzdělávání; pomoc při následcích společenských a živelních katastrof). Mezináboženský dialog, zvláště mezi křesťany a Židy. Spolupráce mezi náboženstvími.

D JEŽÍŠ V EVANGELIÍCH

K čemu Pán Ježíš inspiruje mne?

Pán Ježíš a jeho dílo je představeno ve čtyřech evangelijních spisech i v ostatních knihách Nového zákona. Tato pluralita pohledů na Ježíše Krista má své opodstatnění vzhledem k různým adresátům, pro které písemná podoba evangelia vznikla. Tyto pohledy si vzájemně neodporují, ale jsou komplexnější (doplňují se).

Také v dnešní době se setkáváme s různými spiritualitami, které se vyznačují vždy určitým přístupem k poselství evangelia a k osobě Ježíšově. Účelem navržené aktivity je podpořit vzájemnou toleranci k různým způsobům prožívání víry a zároveň nabídnout možnost zabývat se odlišnými pohledy na Ježíše Krista, jež lidé z evangelíí „vyčetli“ a které je inspirují k přemýšlení nad otázkami našeho života. Aktivita je inspirována publikací *50x Ježíš* od A. GRÜNA (vydalo KNA, 2002). Vybrali jsme však pouze osm obrazů, které tvoří jakési „dílký“ Ježíšova obrazu. Tento obraz si mají účastníci katecheze doplnit o svůj pohled a o přístupy ostatních.

Postup:

- Rozdělte účastníky do osmi skupin a rozdejte každému pracovní list.
- Účastníci si přečtou text k jedné charakteristice Ježíšovy osoby;
- poté spolu ve skupince diskutují nad položenými otázkami;
- připraví si do pracovního listu zápis odpovědi na poslední položenou otázku a zapíší ji do svého dílku.
- Po dokončení práce ve skupinách si jednotlivé skupiny prezentují své výsledky tak, aby si každý účastník mohl zapsat jednotlivé výsledky do svého pracovního listu.
- Práci můžete doplnit například tím, že přiřadíte každému dílku barvu nebo symbol (může pracovat každý sám na svém pracovním listě).
- Diskutujte o obraze, který vznikl. Čím byste jej doplnili? Co podstatného v něm chybí? Co naopak koho zaujalo? atd. (Účastníci by měli přijít na to, že nabídnuté pohledy na Ježíše Krista neobsahují vše podstatné pro naši víru.)

Po tomto „otevření“ tématu můžete pokračovat s dospělými účastníky např. uvedením do jednotlivých christologií Nového zákona. S mladšími účastníky můžete navázat hledáním odpovědí na otázku: Kým je pro mne Ježíš? Jak jsem já otevřen(a) pro vedení Duchem svatým?

NÁMĚTY TEXTŮ A OTÁZKY:

Jsou v plném znění umístěny na www. V příloze č. 1 ve složce 1202-PP-D najdete plné znění textů včetně otázek. Ty nakopírujte, rozstříhejte a rozdejte účastníkům. Pracovní list najdete v příloze 2.

Ježíš – Osobnost

Mk 1,21–22

Co podle vašeho názoru charakterizuje osobnost člověka? O kom byste řekli, že je výraznou osobností? Charakterizujte Ježíšovu osobnost na základě toho, co jste o něm slyšeli nebo co víte.

Ježíš – Přítel lidí

J 15,9–15

Jmenujte hodnoty, které jsou podle vás nezbytnou součástí přátelství.

Co je podle Ježíše největším projevem přátelství mezi lidmi?

Ježíš – Svobodný člověk

Mk 12,14–17

Co podle vašeho názoru patří ke svobodě člověka? Jaké vlastnosti Ježíš v tomto úryvku projevil?

Ježíš – Dárce zdraví

L 13,11–17

Pojmenujte, čím byli Ježíšovi protivníci zahanbeni. Vypište, jaké měl Ježíš priority podle tohoto textu.

Ježíš – Odpůrce výkonu

Mt 20,1–16

Diskutujte o tom, jak si vy představujete spravedlnost. Ježíšovi zjevně nešlo o výkon dělníků. Za co tedy měli být odměněni, když dostal každý stejně?

Ježíš – Mediátor

Mt 5,23–26

Mediátor je člověk, který se stává prostředníkem při nějakém sporu nebo vyjednávání složité záležitosti. Diskutujte o tom, čemu může pomoci mediátor. Proč se vlastně lidé hádají a přou? V čem vidíte hlavní příčiny? Napište vlastními slovy, co radí Ježíš lidem, aby se nedostávali do sporů.

Ježíš – Dveře

J 10,9–15

Diskutujte o tom, co motivuje člověka k tomu, aby bral ohled na druhé, aby o ně jevil zájem nad rámec svých povinností nebo aby byl ochoten pro někoho udělat něco nezištně (bez odměny). Znáte někoho takového? Vypište vlastními slovy, co vše je Ježíš ochoten udělat pro lidi (v tomto úryvku přirovnává sebe k pastýři a lidi k ovečkám).

Ježíš – Vinný kmen

J 15,1–8

Co si představujete pod vyjádřením, že člověk má „nést hojné ovoce“? Potřebuje k tomu druhé lidi? Jaká priorita v jednání vyplývá z této Ježíšovy řeči k učedníkům?

Co pro ně považuje za nejdůležitější?

E MAZÁNÍ KŘÍŽEM

Návrh katecheze pro biřmovance na základě modlitby při svěcení křížma biskupem na Zelený čtvrtek

Podstatným prvkem obřadu, při kterém je udělována svátost biřmování, je mazání olejem. Užívá se křížmo (směs olivového oleje a balzámu), a to ve chvíli, kdy biskup nebo jím pověřený kněz vyslovuje slova: „Přijmi pečeť daru Ducha svatého.“ Podobně jako při slavení křtu se v tento klíčový moment „zpřítomňují“ všechny události, které jsou zmiňovány v žehnací modlitbě, aby se na biřmovaném projevilo to, co na účastnících těchto událostí. Tentokrát se však nejedná o žehnání křestní vody, ale o žehnání křížma, jež se děje v závěru tzv. missy chrismatis (mše olejů). Účelem katecheze, k níž uvádíme následující scénář, je seznámit kandidáty biřmování nebo již dříve biřmované se zmíněnými účinky.

Scénář katecheze:

1. Analýza modlitby: K. nakopíruje text modlitby a rozdává jej účastníkům. Jednotlivé části jsou od-

děleny mezerami. Úkolem účastníků je pojmenovat jednotlivé části tak, aby co nejlépe vystihli jejich obsah.

2. Analýza anamnetické části modlitby: vyhledejte biblické texty k jednotlivým událostem; vysvětlete si, co se tehdy událo a jaké požehnání z toho lidem od Boha vzešlo.
3. Analýza druhé části modlitby: účastníci si vypíšou dary, které při pomazání křížmem od Boha dostávají.
4. Připomeňte všechny svátosti, ve kterých je ten, kdo je přijímá, mazán křížmem (křest; kněžské svěcení;
5. Výtvarné zpracování modlitby: koláž, plakát...

Modlitba žehnání křížma je uvedena v liturgické knize s názvem *Římský pontifikál*, a to ve dvou verzích. Při navrženém katechetickém setkání pracujeme s první verzí modlitby.

Text modlitby při žehnání křížma je umístěn na www.1202-PP-E.

Modlitba při žehnání křížma na Zelený čtvrtek

*Bože, ty dáváš všechen růst, tělesný i duchovní.
Přijmi za to náš dík a naše chvály,
které ti vzdáváme spolu s celou církví.*

*Neboť tys na počátku přikázal zemi,
aby vydala stromy přinášející plody podle svých druhů;
a země vydala také olivy a jejich olej,
ze kterého se připravuje křížmo.
A tak prorok David, jako by předem uviděl
veliký dar tvých svátostí,
mohl opěvovat olej, kterým se rozjasní naše tvář.
A když jsi přívalem potopy zničil hříchy lidí,
olivovou ratolestí zvěstovala holubice,
na znamení darů budoucích,
že se zemi vrátil pokoj.*

*A na nás se to nyní uskutečňuje:
skrze křestní vodu se ničí naše hříchy
a skrze pomazání olejem
se naše tvář rozjasní a naplní pokojem.
Mojžíšovi, svému služebníku, jsi přikázal,
aby svého bratra Árona ustanovil
pro kněžskou službu:
a když se Áron očistil vodou,
byl olejem pomazán na kněze.*

*A ještě větší věci se staly,
když tvůj Syn, náš Pán Ježíš Kristus,
si vyžádal od Jana křest v Jordáně:
neboť v podobě holubice sestoupil na něj Duch Svatý,
a bylo slyšet hlas,
kterým jsi vydal svědectví,
že Ježíš je tvůj jednorozený Syn,
v němž máš zalíbení;*

*a tak jsi veřejně potvrdil,
že on je ten, o kterém David předpověděl:
Budeš pomazán olejem radosti,
jako nikdo z tvých druhů.*

*Proto Tě, Bože, prosíme:
posvěť a požehnej tento olej;
a přispěj nám silou svého Svatého Ducha
i mocí svého Krista.*

*Vždyť podle něho se tento olej
k pomazání tvých kněží, králů, proroků a mučedníků
nazývá křížmem.*

Potvrd' toto křížmo,

*ať je znamením spásy a života
pro všechny, kteří vycházejí znovuzrození
z duchovní koupele křtu.
Posvěť všechny, kdo budou
tímto křížmem pomazáni,
zahlad' jejich hříšnost,
a ty sám v nich přebývej,
aby jejich čistý život vydával vůni líbeznou.
Posvěť je, jako jsi posvětil svého Syna
na kněze, proroka a krále,
a obleč je do roucha neporušitelnosti.*

*A dej, ať je toto křížmo
křížmem spásy*

*pro všechny, kdo se z vody a z Ducha Svatého
narodí k novému životu:*

*ať dostanou podíl na životě věčném
a společenství v tvé slávě.*

Skrze Krista, našeho Pána.

F UKÁZKY UŽITÍ AKTIVIZAČNÍCH METOD PŘI VÝUCE NÁBOŽENSTVÍ V ZÁKLADNÍ ŠKOLE

Následující ukázky zpracoval autor článku „Metody vedoucí k rozvoji kritického myšlení“ P. Pavel Lazárek jako inspiraci a praktický návod, jak použít aktivizační metody RWCT ve výuce náboženství. Témata ukázkových hodin jsou vybrána náhodně z osnov pro výuku náboženství, vydaných ČBK v roce 2004. Praktickým ukázkám předchází celkový přehled o:

Plánování vyučovací hodiny

Před hodinou

MOTIVACE

Proč je toto téma významné?

Jak souvisí s tím, co již žáci znají a co se budou učit?

Jaké příležitosti ke kritickému myšlení téma nabízí?

CÍLE

Co konkrétního se žáci naučí a čemu porozumí?

Jak žáci naloží s novými poznatky, k čemu konkrétně je využijí?

NEZBYTNÉ PŘEDCHOZÍ ZNALOSTI A DOVEDNOSTI

Co musejí žáci předem vědět, aby pro ně hodina měla smysl?

HODNOCENÍ

Jaké můžeme získat důkazy o tom, že se žáci něčemu naučili?

POMŮCKY A ČASOVÉ ROZVRŽENÍ

Jak časově rozvrhneme jednotlivé činnosti a jak rozdělíme pomůcky podle činností?

TÝMOVÁNÍ

Do jakých skupin žáky rozdělíme?

Vlastní hodina

EVOKACE

Jak žáky povedu, aby formulovali otázky a sami si stanovili cíle učení?

Jak zjistím jejich dosavadní znalosti o tématu?

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU

Jakým způsobem budou žáci zkoumat téma hodiny, její obsah?

Jak budou sledovat, zda a jak obsahu rozumí?

REFLEXE

Jak žáci použijí obsah a smysl toho, co se naučili?

Jak je povedu k tomu, aby uvažovali o tom, co nového se dozvěděli, aby hledali odpovědi na otázky, které i po hodině zůstaly nezodpovězené, a aby řekli to, co jim není jasné?

ZÁVĚR

K jakým závěrům bychom měli dospět?

Jaké další učení může tato hodina vyprovokovat?

Do jaké míry je žádoucí vyřešit společně předložený problém?

Co by měli žáci zvládat, když projdou učebním celkem, jehož součástí je proběhlá vyučovací hodina?

Po hodině

DALŠÍ VÝSLEDKY

Jaké další učení může tato hodina vyvolat?

Co by měli žáci zvládat, když projdou učebním celkem, jehož součástí je i nyní plánovaná hodina?

Během výchovně-vzdělávacího procesu nepracujeme jen s reflexí žáka, ale sledujeme, zda námi naprojektovaný postup byl efektivní, v čem máme rezervy, co by bylo vhodné či dokonce nutné změnit... Učitel hodnotí sebe sama jako nezbytnou součást učebního procesu.

Použitá literatura: STEELOVÁ, J. L. – MEREDITH, K. S. – TEMPLE, C. – WALTER, S. *Plánování vyučovací hodiny. Příručka VI. kurzu RWCT*. 1998.

Praktická ukázka č. 1 pro 3. ročník

Téma: Pán Ježíš chce být hostem u Zachea

Uyučovací jednotka: 1 vyučovací hodina

Celník Zacheus

Touha Zachea setkat se s Ježíšem

Zacheus mění svůj život

Ježíšova láska k člověku

Cíle: Žák:

- vyjádří vlastními slovy změnu Zacheova života po setkání s Ježíšem (k);
- vysvětlí od čeho byl Zacheus osvobozen (k);
- uvědomí si, že Bůh přijímá každého člověka takového, jaký je, a svou láskou ho mění (a);
- vysloví své názory a připomínky k danému tématu (k);
- zamýšlí se, v čem je Zacheovi podoben (k);
- vyjádří se k nároku přijímat a milovat každého člověka (p).

Poznámka: zkratka (k) označuje kognitivní cíl (co mají žáci poznat); (a) označuje afektivní cíl a (p) psychomotorický cíl.

Didaktické pomůcky: sešit, psací potřeby, kartičky s rolemi

Metody: brainstorming, vyprávění, inscenační metoda hraní rolí, kladení otázek

Metodický postup: Žáky seznámíme s tématem a cíli hodiny.

EVOKACE (10 min.)

Brainstorming: Žáci sdělují svoje představy o celníkovi (jak vypadá, jak chodí oblečený a co je náplní

jeho práce). Představy žáků můžeme zaznamenat na tabuli a následně porovnat a doplnit s realitou v době, kdy žil Zacheus.

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU (25 min.)

Vyprávění:

Ježíš procházel Jerichem. Tam žil ceník Zacheus. Byl velmi bohatý. Lidé ho však neměli rádi. Byl by rád viděl Ježíše, ale pro množství lidí nemohl. Byl totiž malé postavy. Proto běžel napřed na místo, kudy musel Ježíš procházet. Tam se vyšplhal na fíkovník. Když přišel Ježíš k tomu místu, zůstal stát, pohlédl nahoru a řekl: „Zachee, pojď dolů! Dnes musím zůstat ve tvém domě.“ Zacheus rychle slezl dolů. Radoval se, že Ježíš chce být jeho hostem. Avšak druzí, kteří to viděli, se bouřili: „Vešel jako host k hříšníkovi!“ Zacheus řekl Ježíšovi: „Polovinu svého majetku dám chudým, a jestli jsem někoho o něco ošidil, nahradím mu to čtyřnásobně.“ Ježíš mu řekl: „Dnes přišla do tohoto domu spása. Syn člověka přišel hledat a zachránit, co zahynulo.“

Hraní rolí: Žákům se rozdají kartičky s rolemi:

- Ježíš
- Zacheus
- apoštolové
- lidé
- já (zbývající žáci představují každý sám sebe v davu lidí)

Každý žák se vžije do role, kterou dostal. Zbývající žáci se snaží hrát svoji autentickou roli v davu lidí. Žáci po krátké přípravě zahrají příběh o Zacheovi, tak jak jej pochopili. Učitel dohlíží na průběh scénky. Následně se několika žáků zeptá, jak se v dané roli cítili.

REFLEXE (10 min.)

Učitel rozdělí žáky do tří skupin a každá skupina bude mít za úkol odpovědět na jednu otázku:

- Jaký byl Zacheus před setkáním s Ježíšem?
- Jak se Ježíš choval k Zacheovi?
- Jak jednal Zacheus po setkání s Ježíšem? Co způsobilo tu změnu?

Žáci z ostatních skupin mají možnost doplnit odpovědi a vyslovit své připomínky k danému tématu. Za domácí úkol mají žáci přemýšlet, v čem se podobají nebo by se chtěli podobat Zacheovi.

Praktická ukázka č. 2 pro 3. ročník

Téma: *Bůh nás miluje, proto nám odpouští*

Vyučovací jednotka: 1 vyučovací hodina

Odpuštění jako výzva

Snaha být lepším

Příběh „O otci a jeho dvou synech“

Svátoť pokání a smíření

Cíle: Žák:

- vyjádří vlastními slovy důležitost odpuštění v našem životě (k);
- stručně reprodukuje příběh „O otci a jeho dvou synech“ (k);
- uvědomí si, že Bůh přijímá každého znovu a znovu, aby mu byly odpuštěny hříchy (a);
- vysloví své názory a připomínky k danému tématu (k);
- zamýšlí se, v čem je podoben prvnímu nebo druhému synovi (k).

Didaktické pomůcky: sešit, psací potřeby, kartičky s příběhem

Metody: brainstorming, vyprávění, výklad, kladení otázek

Metodický postup: Žáky seznámíme s tématem a cíli hodiny.

EVOKACE (15 min.)

Žáky posadíme do kruhu tak, aby na sebe vzájemně dobře viděli a mohli tak diskutovat. Ptáme se:

- Co si představíte pod pojmem **ODPUŠTĚNÍ**?

Každý žák má možnost ostatní seznámit se svým příběhem, ať vlastním nebo ze svého okolí, kdy někomu odpustil nebo odpuštění sám na sobě pocítil.

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU (25 min.)

Žáky rozdělíme do menších skupin po čtyřech (podle počtu žáků) a požádáme je, aby poskládali dějovou linii příběhu o otci a dvou synech z přiložených kartiček.

Poté, co je příběh poskládán, požádáme jednotlivé skupiny, aby vždy kousek příběhu přečetly.

Ukázka zpracování rozstříhaného příběhu „O otci a jeho dvou synech“

Avšak otec mu řekl:
„Budeme oslavovat a radovat se.
Můj syn byl mrtvý, nyní znovu žije.
Byl ztracený, nyní se vrátil domů.“

Mladý muž na tom byl velmi špatně.
Šel k sedlákovi a prosil ho o práci.

O otci a jeho dvou synech

Tu se starší syn rozhněval. Nešel domů.
Otec vyšel ven a chtěl mu všechno vysvětlit.
Avšak syn mu vyčítal:
„Po všechny roky pracuji pro tebe.
Přesto jsi mi nikdy nedal ani kůzle,
abych si mohl pozvat přátele na slavnostní oběd.“

Otec ho viděl už z dálky přicházet.
Měl se synem soucit, běžel mu vstříc a objal ho.
Syn však řekl: „Otče, zhrěšil jsem proti Bohu i proti tobě.
Proto už si nezasluhuji být tvým synem.“

Tu začal rozvažovat a přemýšlet:
„Můj otec má mnoho nádeníků. Mají dostatek jídla.
Než tady hladovět, raději se vrátím a půjdu ke svému otci.“

Otec odpověděl: „Jsi můj syn. Jsi stále se mnou.
Všechno, co mám, patří i tobě.
Avšak dnes se máme radovat a oslavovat.
Neboť tvůj bratr byl mrtvý, nyní znovu žije.
Byl ztracený, nyní se vrátil domů.“

Jeden muž měl dva syny.

Mladší řekl: „Otče, dej mi podíl z dědictví.“
Otec tedy svůj majetek rozdělil.

Řeknu mu: „Otče, zhřešil jsem proti Bohu i proti tobě.
Dovol, abych pro tebe mohl pracovat jako nádeník.“

Ten ho poslal na pole jako pasáka vepřů.
Měl hlad a byl by rád jedl z potrawy, kterou dostávala prasata.
Ale nikdo mu ji nedával.

Když se vracel z pole starší syn, slyšel hudbu a radostný ruch.
Zeptal se čeledína: „Co to má znamenat?“
On mu řekl: „Tvůj bratr se vrátil domů.
Otec slaví radostný svátek, že má zase svého syna.“

Ježíš vyprávěl:

Mladší vzal všechno, co dostal, a šel do ciziny.
Chtěl užívat života a vydával své peníze a nepočítal je.
Když všechno utratil, začal velký hlad.

Formou výkladu zdůrazníme obsahový význam příběhu, který nám ukazuje, jak je Bůh dobrý a milosrdný. Na každého z nás čeká, aby nám mohl odpustit naše hříchy a viny. My k Bohu přicházíme, litujeme svých hříchů a prosíme ho o pomoc, abychom mohli být lepší.

REFLEXE (5 min.)

V této fázi si ověříme, jak žáci učivo pochopili. Rovněž se jich zeptáme, jestli je tento příběh inspiroval k odpuštění nebo vyjasnění sporů, které dosud sami nevyřešili.

Praktická ukázka č. 3 pro 7. ročník

Téma: Skutky lásky

Vyučovací jednotka: 1 vyučovací hodina

Skutky Boží lásky
Skutky lidské lásky
Příklady osobností

Cíle: Žák:

- zamýšlí se na důsledky lidské lhostejnosti, která vede k utrpení (k);
- uvede příklady skutků lidské lásky a jejich provázanost s láskou Boží (a);
- vyjmenuje některé významné představitele a světky, kteří zasvětili svůj život pomoci druhým (a);
- zamýšlí nad důsledky dobra ve světě (k).

Didaktické pomůcky: sešit, psací potřeby, tabule, křída, média (televize, rozhlas, internet), literatura
Metody: ilustrační metoda (kresba), diskuse, kolečko
Metodický postup: Žáci seznámíme s tématem a cíli hodiny.

EVOKACE (10 min.)

Žákům rozdáme čtvrtky papíru. Požádáme je, aby na ně nakreslili to, co pro ně charakterizuje „skutek lásky“.

Vybereme některé obrázky a ptáme se žáků, proč zvolili daný motiv, co je k tomu vedlo, co chtěli kresbou sdělit.

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU (25 min.)

Žáky posadíme do kruhu tak, aby na sebe dobře viděli a mohli komunikovat tváří v tvář. Následně mezi ně položíme obrázky, které se týkají látky. Uvedeme téma „skutky lásky“ a s žáky diskutujeme o pomoci druhým lidem, kteří trpí hladem, žízní, jsou smrtelně nemocní, uvěznění, a o pomoci, kterou jim můžeme poskytnout.

V žácích se snažíme utvářet zodpovědné postoje sounáležitosti, aby nezůstali lhostejní ke svým bližním a k utrpení ve světě.

REFLEXE (10 min.)

Náhodným kladením otázek si ověříme nově získané vědomosti žáků, které jsou zaměřeny především na budování jejich postojů.

Za domácí úkol mají žáci vyhledat pomocí médií a literatury osobnosti, které jsou nám příkladem bliženecké lásky; jednu z nich si vybrat a stručně ji charakterizovat v úvodu následující hodiny náboženství.

Praktická ukázka č. 4 pro 8. ročník

Téma: Svědomí a odpovědnost

Vyučovací jednotka: 1 vyučovací hodina

Co je to svědomí
K čemu svědomí je
Výchova svědomí a péče o ně
Zodpovědnost – za sebe, za druhé
Morální dilema

Cíle: Žák:

- objasní pojem svědomí (k);
- analyzuje vztah mezi vlastním svědomím a situací, kdy se rozhoduje pro mravně dobrý nebo špatný čin (a);
- posoudí důvody jednání člověka na vytvořené kauzistice (a);
- zamýšlí se nad důsledky svého jednání (k);
- přijme skutečnost, že je odpovědný za své jednání a jeho důsledky pro sebe i své okolí (p);
- vysloví své názory a připomínky k danému tématu (k).

Didaktické pomůcky: sešit, psací potřeby, mikrofon
Metody: pětilístek, situační metoda, analýza případu, brainstorming, kolečko
Metodický postup: Žáky seznámíme s tématem a cíli hodiny.

EVOKACE (10 min.)

Pětilístek:

Žákům je zadán stěžejní pojem „svědomí“ a jejich úkolem je vytvořit pětilístek.

V pětilístku žáci vyjádří své představy.

Ukázka pětilístku

svědomí čisté, jasné burcuje, napomíná, vyčítá jasný kompas v těle světlo	svědomí bojácné, skryté radí, ponouká, hodnotí ukazatel správné cesty života maják
---	--

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU (25 min.)

Vysvětlení pojmu:

Svědomí je nejtajnější střed a svatyně člověka; v ní je sám s Bohem, jehož hlas mu zaznívá v nitru. Mravní svědomí je úsudek rozumu, kterým lidská osoba poznává mravní jakost konkrétního činu.

U sv. Pavla je to pojem pro vnitřní hlas korekce dobra a zla.

Svědomí je hodnotící systém našeho myšlení a jednání.

Žáci jsou rozděleni do čtyř skupin. Ze zadané věty do- tvoří příběh.

1. skupina – Nález kabelky s peněženkou (velký obnos peněz) a s doklady
2. skupina – Prodávačka se splete a vrátí kupujícímu o 200 Kč víc.
3. skupina – Kamarádka bere drogy.
4. skupina – Řidič způsobí dopravní nehodu.

Nyní následuje analýza vytvořeného případu (příběhu). U každého příběhu je nutné zdůraznit zodpovědnost v rozhodování a poukázat na rozhodování v časové tísní.

Vysvětlení pojmu: *Morální dilema je situace, kdy se střetávají různé hodnoty (mohou být i pozitivní). Dilemata mají více řešení, a proto je nutné:*

- formulovat možná východiska;
- pojmenovat své pozice;
- odkrýt konflikty hodnot;
- zamyslet se nad vlastní motivací;
- jednat s ohledem na dlouhodobý cíl.

Vysvětlení: Výchova svědomí je celoživotní úkol. Rozumová výchova učí ctnostem, chrání před strachem, sobectvím a pýchou. Výchova svědomí zaručuje svobodu a plodí pokoj v srdci.

Formování svědomí (brainstorming): Žáci mohou vyslovit, co je napadne. Ostatní hlasují, zda s tím souhlasí či nesouhlasí.

Poruchy formace svědomí:

- úzkostlivé
- laxní
- různě deformované (zraněné, necitlivé...)

REFLEXE (10 min.)

Kolečko: Žákům klademe otázky. Odpovídat může jen ten, kdo má mikrofon. Otázky se týkají vědomostí, názorů, praktických dovedností.

Příklad otázek:

- K čemu člověk potřebuje svědomí?
- Jak může být jeho svědomí narušeno?
- Uveď příklad morálního dilematu.

Žákům dáme prostor pro dotazy a připomínky.

Praktická ukázka č. 5 pro 9. ročník

Téma: *Někdy také můžeš potkat bolest*

Vyučovací jednotka: 1 vyučovací hodina

Bolest – její charakteristika, druhy

Kde se mohu s bolestí setkat

Reakce Pána Ježíše na bolest druhých (mladík z Naimu, Jairova dcera, ochrnulý muž na lůžku, uzdravení slepého, uzdravení malomocných)

Jak se chovat k lidem, kteří prožívají bolest

Jak snášet vlastní bolest

Cíle: Žák:

- charakterizuje druhy bolesti (k);
- vysvětluje, v čem může být bolest pozitivní a v čem negativní (k);
- objasní změny v chování člověka s bolestí (a);
- analyzuje vlastní prožitky bolesti (a, p);
- vysloví své názory a připomínky k danému tématu (k).

Didaktické pomůcky: sešit, psací potřeby

Metody: volné psaní, T-graf, pětilístek, práce s textem, analýza případu

Metodický postup: Žáky seznámíme s tématem a cíli hodiny.

EVOKACE (10 min.)

Volné psaní:

Úkol: Žáci v pěti minutách do sešitu formou volného psaní napíšíou:

- kdy prožili nějakou bolest;
- kdo (co) jim v té chvíli nejvíce pomohl(o) bolest překonat;
- koho si přáli mít u sebe.

V následujících pěti minutách tři dobrovolníci přečtou svůj příběh.

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU (25 min.)

Vysvětlení: *Bolest – nepříjemný subjektivní pocit doprovázený objektivními projevy (naříkání, bledost aj.).*

Druhy:

- somatická (tělesná – bolest kolene)
- psychogenní (např. bolest ze smrti někoho blízkého)
- psychosomatická (např. žaludeční vředy)
- akutní (bolest břicha při zánětu slepého střeva)
- chronická (u starých lidí bolest kloubů)

T-graf

Žáci vytvoří T-graf na tabuli.

Ukázka T-grafu

Čím můžeme zmírnit bolest bližních	Čím můžeme zvýšit bolest druhých
úsměvem pohlazením dobrým slovem zájmem o druhého nasloucháním uchopením za ruku rozhovorem úctou k člověku, který trpí	netečností necitelností nezájmem zraňujícím slovem pohrdáním hrubým zacházením nedůvěrou bagatelizací bolesti

Práce s textem:

Žáci jsou rozděleni do pěti skupin. Každá skupina dostane text s příběhem z Písma svatého, kdy Pán Ježíš pomáhá trpícím lidem. Žáci mají za úkol vybrat z textu vhodné slovní obraty vystihující chování Pána Ježíše k těmto lidem.

REFLEXE (10 min.)

Žáci vytvoří pětilístek na pojem „bolest“. Více si tak uvědomí, co pro ně bolest znamená, jak ji sami vnímají a že je potřeba druhým lidem v bolesti pomáhat.

Ukázka pětilístku

bolest ostrá, krutá unavuje, oslabuje, trápí pepř a sůl života výzva	bolest nesnesitelná, otupující souží, svazuje, bodá krutá přítelkyně, která neopouští oheň
	bolest všudypřítomná, nenáviděná zatěžuje, zraňuje, radí nůž bodnutý do těla sopka

PŘEHLED POMŮCEK k tematice č. 2/2012 ke stažení na www.cestykatecheze.cz

složka	název
NOVÉ	
1202-PP-A	O významu biřmování v životě křesťana: textové přílohy č. 1, 2 a 3 (k metodice A)
1202-PP-B	Objevování tajemství Ježíše Krista skrze jeho zobrazení: powerpointová prezentace
1202-PP-C	Ježíš v proměnách staletí: texty a srovnávací tabulka
1202-PP-D	Ježíš v evangeliích: texty a pracovní list
1202-PP-E	Text žehnací modlitby křížma
DŘÍVE ZVEŘEJNĚNÉ	
1201	Duch svatý působí ve všech národech
1103-10	Formování společenství učedníků (o počátcích církve)
1103	Církev: užitečné pomůcky pro práci s biblickými obrazy církve a pro výchovu k činné účasti na slavení mše svaté
1102	Chvála lásky (pojetí lásky v Chvalozpěvu na lásku, 1 Kor 13)
1002-20	Příloha 1: iniciační obřady v prvotní církvi – jejich průběh a symbolika (aneb biřmování v prvotní církvi)
1002-15	Vyznání víry (porovnání tří textů; hlubší porozumění významu)
0904-21	Boží království v modlitbě „Otče náš“
0903-18	Podněty k tématu Dějiny spásy (souvisí s porozuměním žehnací modlitbě nad křížmem)
0903-15	Ježíš nám daruje svého Ducha (Hymnus Veni Creator; III. eucharistická modlitba)
0902-12	Pomůcky k článku „Pevný bod“ (Bůh jako pevný bod mého života)